

# Projekat: Uèešæe javnosti u procedurama planiranja i izgradnje mini hidroelektrana

## (mHE)

20 May 2010

Mini hidroelektrane ili male hidroelektrane (mHE) se prema standardima EU definišu kao obnovljivi izvori energije, ekološki prihvatljivi i održivi, ali uz uvažavanje osnovnih preduvjeta. Iako se u javnosti uglavnom definišu kao hidroenergetski izvori manje snage postoji preciznija podjela na mikro (snaga do 50 kW), mini (od 50 kW do 500 kW) i male hidroelektrane (od 0,5 mW do 5 mW). Najčešće su to, i po evropskim normama, hidroelektrane do 5 MW, što je prihvaćeno i u BiH. Osnovna karakteristika ovih elektrana je odsustvo klasične vodne akumulacije koja je uobičajena kod velikih HE, a koje su (uglavnom zbog toga) izuzete iz obnovljivih izvora energije.

Bosna i Hercegovina zahvaljujući povoljnoj hidrologiji i geomorfologiji ima značajan potencijal hidroenergije iz mHE. Prema raspoloživim podacima u opticaju je čak i do 500 mHE u planovima, projektovanju i izgradnji izvan BiH. Istina, tek mali dio je izgrađen i pušten u rad. Primjera radi, u općini Konjic je planirano 40 mHE na pet vodotoka – pritoka rijeke Neretve, za koje je u najvećem broju dodijeljena koncesija, ali tek jedna elektrana je do sada stavljena u funkciju proizvodnje. Nažalost, ova oblast (izgradnja mHE) je dobrim dijelom neuređena, kako sa energetske tako i sa ekološkog i socijalnog aspekta. Ne postoji jedinstven pristup niti jedinstvena metodologija, kriteriji i procedure kojima bi se na približno isti način regulisali: lokacijska određenost, dodjela koncesija, projektovanje, izgradnja, ekološki uvjeti, učešće javnosti, te prava lokalne zajednice mjesnog stanovništva i uticaj na minimalnu devastaciju

okoliša, pristup vodi i pravično obezbjeđenje. Osnovni problem u definisanju parametara za projektovanje i izgradnju (snaga i proizvodnja) proizilazi iz činjenice da većina manjih vodotoka (koji su aktualni za mHE) nisu imali statističke podatke o veličini protoka mjerene u dužem vremenskom periodu. Rezultat toga je predimenzioniranje agregata, što ugrožava ključni ekološki uvjet: ekološki prihvatljiv protok (biološki minimum) vode u starom koritu. Također, pri izvođenju radova događaju se velike devastacije terena i zasipanje vodotoka.

Učešće javnosti je minimalno, tek u dijelu propisane obavezne procedure za procjenu uticaja na okoliš (PUO), a lokalno stanovništvo se sa projektom upoznaje u podmakloj fazi, tek u proceduri dodjele okolinske dozvole. U ugovorima o koncesiji, pa i u okolinskim dozvolama nije zaštićeno pravo lokalnog stanovništva na vodu, čime se još više reducira ekološki prihvatljiv protok vode. Mada koncesor (općina, kanton, entitet) na osnovu studije u tenderu propisuje osnovno rješenje, ipak se ponuđačima dozvoljava da odstupe, uslijed čega dolazi do predimenzioniranja, a u praksi su prisutni slučajevi izmjene projekta i poslije dobijenih odobrenja (okolinske i građevinske dozvole). Direktna posljedica je dodatno reduciranje biološkog minimuma i ugrožavanje okoliša. Na nivou entiteta i države ne postoji popis zaštićenih vodotokova, pa ne čudi da se mHE projektuju na vrijednim prirodnim fenomenima koji su zaštićeni kao prirodna rijetkost.

Zbog svega nabrojanog postoji realna opasnost da se mHE u BiH ne realiziraju u skladu sa principima obnovljivih izvora energije. Iz tog razloga je Udruženje za zaštitu okoline Zeleni Neretva iz Konjica, u saradnji sa Fondacijom Heinrich Böll - Ured za BiH, početkom 2010. g. započelo projekat "Učešće javnosti u procedurama planiranja i izgradnje mHE". Osnovni cilj projekta je omogućavanje transparentnog procesa planiranja, izgradnje i korištenja mini hidroelektrana (mHE), kao obnovljivih izvora energije, uz što aktivnije i efikasnije učešće lokalne javnosti, čime bi se minimalizirale negativne posljedice po ljude i okoliš, a ujedno povećale koristi od ovakvih, održivih i obnovljivih, izvora energije.

Projektne aktivnosti podrazumijevaju izradu informativnih publikacija (print i web), organizaciju edukativnih radionica i radijskih emisija, kao i održavanje okruglih stolova, a sve u cilju informisanja i edukovanja lokalne javnosti o pravima i mogućnostima učešća u procedurama planiranja i izgradnje mHE. Također, projekat obuhvata i aktivno učešće udruženja u procedurama procjene uticaja na okoliš (PUO), odnosno dobijanja okolinskih dozvola za aktualne mHE u općini Konjic, te monitoring poštivanja dobijenih ekoloških dozvola. Nadamo se da će otvaranje dijaloga između javnosti (lokalne zajednice), vlasti i investitora imati za rezultat prevazilaženje prisutnih "dječijih bolesti" te usaglašavanje stavova i poticanje donošenja adekvatnih zakonskih rješenja za buduće procese planiranja i izgradnje mHE.